

REČNIK POJMOVA O ZAŠTITI PODataka o LIČNOSTI

REČNIK POJMOVA O ZAŠTITI PODATAKA O LIČNOSTI

REČNIK
POJMOVA O ZAŠTITI
PODATAKA O LIČNOSTI
AUTORKA: JELENA ADAMOVIĆ

Izrada publikacije je podržana u okviru projekta Misije OEBS-a u Srbiji "Konsolidovanje procesa demokratizacije u sektoru bezbednosti u Republici Srbiji", koji je finansijski podržala Švedska agencija za međunarodnu razvojnu saradnju. Stavovi izraženi u ovoj publikaciji pripadaju isključivo autorima i ne predstavljaju nužno zvaničan stav Misije OEBS-a u Srbiji i Švedske agencije za međunarodnu razvojnu saradnju.

UVOD

Rečnik pojmova o zaštiti podataka o ličnosti izrađen je u cilju sažetog i konciznog pregleda osnovnih pravnih instituta i pojmljiva koji se mogu naći u propisima koji regulišu zaštitu podataka o ličnosti. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti koristi specifičnu pravnu terminologiju, koja često nije bliska onima koji nisu aktivno uključeni u tumačenje ovih propisa. Zbog toga bi rečnik osnovnih pojmljiva mogao da bude koristan najširem krugu lica. Ipak, rečnik je imao u vidu pre svega potrebe novinara i medijskih organizacija, i sadrži pojmove koji mogu posebno biti značajni za ovu kategoriju čitalaca rečnika. Činjenica da su novi poslovni modeli u digitalnom okruženju i prihodovanje iz novih izvora finansiranja zasnovani na direktnom odnosu sa građanima, otvara brojne mogućnosti za medije, ali ujedno predstavlja i svojevrstan izazov. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti je usklađen sa Opštom uredbom o zaštiti podataka o ličnosti (GDPR) Evropske unije, te u skladu sa najvećim svetskim standardima uvođi nova pravila za sve medije koje posluju onlajn, a koja se odnose na slučajevе prikupljanja, korišćenja i arhiviranja ličnih podataka posetilaca njihovih sajtova. Za medije je važno da budu upoznati sa ovim novim pravilima, jer na njih raste pritisak da i svoje poslovanje i odnos sa svojim čitaocima usklađe sa očekivanjima koje je doneo novi talas stroge regulative. Pored velikog značaja koje nepoštovanje pravila sve više ima po reputaciju, za medije je takođe važno da izbegnu zakonske kazne i sankcije zbog eventualnih kršenja zakonskih obaveza. Rečnik je rezultat saradnje između SHARE Fondacije i Misije OEBS-a u Srbiji.

POJMOVI

AUTOMATIZOVANO DONOŠENJE ODLUKA

Automatizovano donošenje odluka odnosi se na situacije kada je odluka o nekom lici u potpunosti doneta bez ljudskog učešća. Pošto se obrada ličnih podataka sve više vrši u digitalnom okruženju, regulativa prepoznaće odgovornost i u situacijama kada ličnim podacima „rukaju“ mašine, odnosno kada se obrada podataka o ličnosti vrši u potpunosti automatizovano. Podaci prikupljeni i obradeni na automatizovan način su takođe podaci o ličnosti koji uživaju zaštitu. Prema našem Zakonu o zaštiti podataka o ličnosti, lice ima pravo da se na njega ne primeni odluka donešta isključivo na automatizovan način, već ima pravo da zahteva ljudsku intervenciju.

EVIDENCIJA RADNJI OBRADE

Evidencija radnji obrade je interna evidencija o procesima obrade podataka o ličnosti koju su obavezni da vode većina rukovalaca i obradivača (sa manjim izuzecima). Zakon o zaštiti podataka propisuje koji je to minimum elemenata, odnosno informacija koji ova evidencija mora da sadrži.

INTEGRITET I POVERLJIVOST

Integritet i poverljivost čine jedno od osnovnih načela kojim moraju da se vode

rukovaoci kada obrađuju podatke o ličnosti, a ono podrazumeva obavezu rukovaoca i obradivača da zaštite bezbednost podataka od gubitka, uništenja, „curenja“ ili drugih bezbednosnih rizika primenom odgovarajućih tehničkih, organizacionih i kadrovskih mera. Konkretnе će zavisiti od konkretne situacije i od niza faktora, kao što su: koja vrsta i količina podataka je u pitanju, koja je svrha obrade, koliko dugo i na koji način se podaci čuvaju, u kojim sistemima, i slično.

LEGITIMNI INTERES

Legitimni interes je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslove u određenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Legitimni interes je pravni osnov koji rukovalac može koristiti tek pošto obavi tzv. test balansiranja, gde su na jednom tasu i pretežu njegovi legitimni interesi, dok su na drugom tasu i nisu ugroženi interesi i slobode lica na koje se podaci odnose.

LICE NA KOJE SE PODACI ODNOSE

Zakonska definicija: „Lice na koje se podaci odnose“ je fizičko lice čiji se podaci o ličnosti obrađuju.

Objašnjenje: Kolokvijalni naziv zakonskog izraza „lice na koje se podaci odnose“ može biti „vlasnik podataka“, „nosilac podataka“ ili „subjekat podataka“ (eng: *data subject*). To je ono lice čije podatke rukovaoci prikupljaju, direktno od tog lica, ili od nekog trećeg, i dalje ih obrađuju.

LICE ZA ZAŠTITU PODATAKA O LIČNOSTI

Lice za zaštitu podataka o ličnosti je osoba koju su obavezni da imenuju oni rukovaoci koji masovno obrađuju podatke o ličnosti i/ili obrađuju posebne vrste podataka velikog broja lica. Obaveze ovog lica su da se u okviru organizacije rukovaoca posebno stara da se obrada podataka vrši u skladu sa zakonom. Ovo lice može biti imenovano interno, tako što rukovalac odredi nekog od svojih zaposlenih da vrši ovu funkciju, ili tako što imenuje nekog eksternog stručnjaka, na primer advokata. Rukovaoci i obrađivači koji nemaju tu zakonsku obavezu, mogu i dobrovoljno da imenuju svoje lice za zaštitu podataka kao stvar dobre prakse.

MINIMIZACIJA PODATAKA

Minimizacija podataka je jedno od osnovnih načela kojim moraju da se vode rukovaoci kada obraduju podatke, i ono podrazumeva da rukovalac sme da prikuplja samo one lične podatke koji su neophodni da bi se mogla ostvariti konkretna svrha obrade, odnosno prikupljeni podaci moraju biti primereni i relevantni baš za tu svrhu. Drugim rečima, rukovalac ne sme da prikuplja ništa od podataka bez kojih bi se određena svrha mogla ostvariti (ne sme da prikuplja „višak podataka“ koji nije neophodan, na primer ne sme da se uzima JMBG ukoliko se ista svrha može ostvariti sa podatkom o datumu rođenja).

NOVINARSKI IZUZETAK

Novinarski izuzetak je pravilo predviđeno Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti prema kome se, pod određenim okolnostima, na novinarsko istraživanje i objavljanje informacija u medijima ne primenjuju obaveze povodom zaštite ličnih podataka kao kod ostalih rukovalaca koji su obveznici zakona. Ovaj značajan izuzetak je ustanovljen imajući u vidu sukob dva fundamentalna prava: slobodu izražavanja i informisanja s jedne, i pravo na privatnost s druge strane. Kada ovaj sukob pretegne u korist slobode govora i interesa javnosti, novinari se mogu pozvati na izuzetak i obezbediti da za konkretnu svrhu obrade ne moraju da poštuju stroga pravila zaštite podataka ustanovljena Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti (na primer, ne moraju da vode evidencije o svojim izvorima, ili da ispunjavaju sve zahteve za ostvarivanje prava od lica na koje se podaci odnose).

OBAVLJANJA POSLOVA U JAVNOM INTERESU/ IZVRŠENJA ZAKONOM PROPISANIH OVLAŠĆENJA RUKOVAOCA

Obavljanje poslova u javnom interesu / izvršenja zakonom propisanih ovlašćenja rukovaoca je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslopane u određenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Na ovaj pravni osnov će po pravilu moći da se osalone samo organi vlasti ili institucije kojima su povorena javna ovlašćenja. Da bi ovaj osnov bio validan, obrada treba da ima svoju konkretnu osnovu u konkretnom zakonu.

OBAVEŠTENJE O POVREDI PODATKA O LIČNOSTI

Obaveštenje o povredi podatka o ličnosti je vrsta obaveštenja čiju obveznu izradu propisuje Zakon o zaštiti podataka o ličnosti u određenim okolnostima. U slučaju povrede bezbednosti podataka o ličnosti koja podleže ovoj obavezi jer su nastupili rizici po prava i slobode lica na koje se podaci odnose, rukovalac je dužan da bez odlaganja, a najkasnije u roku od 72 sata o tome obavesti Poverenika, dok je obradivač dužan da obavesti rukovaca čim sazna za povredu. Rukovalac je takođe obavezan da o povredi obavesti i lica na koje se podaci odnose, ukoliko se ispune određene zakonske pretpostavke, odnosno ukoliko za njih nastupe povećani rizici.

OBRADA PODATAKA O LIČNOSTI

Zakonska definicija: „Obrada podataka o ličnosti“ je svaka radnja ili skup radnji koje se vrše automatizovano ili neautomatizovano sa podacima o ličnosti ili njihovim skupovima, kao što su prikupljanje, beleženje, razvrstavanje, grupisanje, odnosno strukturisanje, pohranjivanje, upodobljavanje ili menjanje, otkrivanje, uvid, upotreba, otkrivanje prenosom, odnosno dostavljanjem, umnožavanje, širenje ili na drugi način činjenje dostupnim, upoređivanje, ograničavanje, brisanje ili uništavanje.

Objašnjenje: Obrada podataka o ličnosti je svaka (automatizovana ili neautomatizovana) radnja koja se preduzima u vezi sa podacima o ličnosti. Iako reč „obrada“ asocira na aktivno ponašanje, pod obradom podataka se mogu smatrati i pasivne radnje, poput čuvanja i skladištenja podataka.

OBRAĐIVAČ

Zakonska definicija: „Obradivač“ je fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti koji obraduje podatke o ličnosti u ime rukovaoca.

Objašnjenje: Obradivač je ono pravno ili fizičko lice koje nema kontrolu nad obradom podataka, niti donosi bitne odluke o tome zbog čega, kako i koliko dugo se podaci obrađuju, već po svim ovim pitanjima postupa isključivo po instrukcijama koje mu je dao rukovalac.

OGRANIČENJE ROKA ČUVANJA

Ograničenje roka čuvanja je jedno od osnovnih načela kojim moraju da se vode rukovaoci kada obrađuju podatke, i ono podrazumeva da se lični podaci smeju čuvati u obliku koji omogućava identifikaciju fizičkih lica samo onoliko dugo koliko je neophodno za ispunjenje svrhe za koju se podaci obrađuju. Kada odredi konkretnu svrhu obrade i vrste podataka koje je potrebno da prikupi da bi ta svrha mogla da bude ostvarena, rukovalac bi u tom trenutku trebalo da odredi i koliko dugo je neophodno da se predmetni podaci nalaze u njegovom posedu.

OGRANIČENJE U ODНОСУ НА SVRHУ OBРАДЕ

Ograničenje u odnosu na svrhу obrade je jedno od osnovnih načela kojim moraju da se vode rukovaoci kada obrađuju podatke, i ono podrazumeva da se podaci smeju prikupljati samo u svrhe koje su konkretno određene, izričite, opravdane i zakonite i dalje se ne mogu obradivati na način koji nije u skladu sa tim svrha-

ma. Ovo načelo se u suštini sastoji od dva osnovna zahteva: da se pre započinjanja obrade precizno definiše i izričito objasni zbog čega se podaci prikupljaju, kao i da se podaci prikupljeni za inicijalnu svrhu ne mogu dalje obrađivati za bilo koju drugu nekompatibilnu svrhu.

PODATARAK O LIČNOSTI

Zakonska definicija: „Podatak o ličnosti“ je svaki podatak koji se odnosi na fizičko lice čiji je identitet određen ili odrediv, neposredno ili posredno, posebno na osnovu oznake identiteta, kao što je ime i identifikacioni broj, podataka o lokaciji, identifikatora u elektronskim komunikacionim mrežama ili jednog, odnosno više obeležja njegovog fizičkog, fiziološkog, genetskog, mentalnog, ekonomskog, kulturnog i društvenog identiteta.

Objašnjenje: Podatak o ličnosti je onaj podatak koji se odnosi na pojedinačno ljudsko biće, bez obzira da li je ta osoba već identifikovana ili se na osnovu te informacije može identifikovati. Stoga će lični podatak biti ime i prezime, adresa, bankovni račun, otisak prsta, zdravstveni karton, opis fizičkih ili psiholoških karakteristika, informacije o ponašanju na internetu, kao i lozinke i nalozi za poruke, mejl ili društvene mreže, istorija aktivnosti na internetu (metapodaci, šerovi, lajkovi, klikovi), istorija pretrage interneta, IP adresa kompjutera ili smartphonea, IMEI broj uređaja kojim se pristupa mreži i slično. Ako su uređaj ili pretraživač personalizovani, onda i kolačići (eng: *cookies*) preuzeti sa sajtova spadaju u podatke o ličnosti. Podaci o ličnosti se često označavaju i kao lični podaci (eng: *personal data*).

POSEBNE VRSTE PODATAKA O LIČNOSTI

Podatke koji se odnose na rasno ili etničko poreklo, političko mišljenje, versko, filozofsko uverenje, članstvo u sindikatu, genetske i biometrijske podatke, kao i podatke o zdravstvenom stanju, seksualnom životu ili seksualnoj orientaciji fizičkog lica, zakon tretira kao posebne vrste podataka o ličnosti. Radi se, dakle, o naročito osetljivim podacima čija obrada zahteva viši stepen pažnje u odnosu na ostale podatke o ličnosti. Zbog toga što mogu da u značajnoj meri ugroze privatnost lica, Zakon o zaštiti podataka o ličnosti propisuje da je obrada posebnih vrsta podataka o ličnosti zabranjena, osim u određenim izuzecima, koji su takšativno navedeni u ovom zakonu.

POVERENIK

Zakonska definicija: „Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti“ je nezavisan i samostalni organ vlasti ustanovljen na osnovu zakona, koji je nadležan za nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i obavljanje drugih poslova propisanih zakonom.

Objašnjenje: Poverenik je glavni državni organ koji je zadužen za praćenje sprovođenja pravila o zaštiti podataka o ličnosti. Lica čija su prava na zaštitu podataka povredena, mogu se обратити Povereniku pritužbom i zahtevati zaštitu svojih prava. Informacije o Povereniku možete proći [ovde](#).

POVREDA PODATAKA O LIČNOSTI

Zakonska definicija: „Povreda podataka o ličnosti“ je povreda bezbednosti podataka o ličnosti koja dovodi do slučajnog ili nezakonitog uništenja, gubitka, izmene, neovlašćenog otkrivanja ili pristupa podacima o ličnosti koji su preneseni, pohranjeni ili na drugi način obrađivani.

Objašnjenje: Povreda podataka je nastupila kada se sa podacima dogodilo bilo šta što je ugrozilo njihovu bezbednost, tačnost ili poverljivost. To mogu biti situacije kada su podaci u potpunosti uništeni, ili kada su „procurili“ iz informacionih sistema i postali dostupni velikom krugu neovlašćenih lica, ili kada ih je neko saopštio malom broju lica kršeći svoju obavezu zaštite poverljivosti, i slično.

POŠTOVANJE PRAVNIH OBAVEZA

Poštovanje pravnih obaveza je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslove u određenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Ovaj će osnov biti primenjiv ukoliko bilo koji konkretnog zakona propisuje obavezu da se za neku svrhu prikupe lični podaci. Na primer, poslodavci prema zakonu o radu i mnogim drugim radnopravnim propisima moraju da prikupe čitav niz podataka od svojih zaposlenih, dok banke moraju da prikupe zakonom propisane podatke od konkretnog lica ukoliko se primenjuju odredbe usmerene na sprečavanje pranja novca i finansiranje terorizma.

PREDSTAVNIK

Zakonska definicija: „Predstavnik“ je fizičko ili pravno lice sa prebivalištem, odnosno sedištem na teritoriji Republike Srbije koje je u skladu sa članom 44. [Zakona o zaštiti podataka o ličnosti] ovlašćeno da predstavlja rukovaoca, odnosno obradivača u vezi sa njihovim obavezama predviđenim ovim zakonom.

Objašnjenje: Naš Zakon o zaštiti podataka o ličnosti se u određenim slučajevima primenjuje na strane kompanije i druge entitete. Ukoliko je to slučaj, zakon im nameće obavezu da u Srbiji imenuju svog predstavnika, kako bi sa njim mogli da komuniciraju naš Poverenik i naši građani. Ažuriran spisak do sada imenovanih predstavnika nalazi se na adresi: <https://predstavnici.mojipodaci.rs/>

PRIMALAC

Zakonska definicija: „Primalac“ je fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti kome su podaci o ličnosti otkriveni, bez obzira da li se radi o trećoj strani ili ne, osim ako se radi o organima vlasti koji u skladu sa zakonom primaju podatke o ličnosti u okviru istraživanja određenog slučaja i obraduju ove podatke u skladu sa pravilima o zaštiti podataka o ličnosti koja se odnose na svrhu obrade.

Objašnjenje: Primalac je pravno ili fizičko lice koje podatke nije dobilo direktno od lica na koje se oni odnose, već od nekog drugog. Čim primi podatke na ovaj način, primalac ima obavezu da postupa u skladu sa ulogom koju ima prema zakonu, odnosno da preuzme obaveze rukovaoca ili obradivača.

PRISTANAK

Zakonska definicija: „Pristanak“ lica na koje se podaci odnose je svako dobrovoljno, određeno, informisano i nedvosmisleno izražavanje volje tog lica, kojim to lice, izjavom ili jasnom potvrđnom radnjom, daje pristanak za obradu podataka o ličnosti koji se na njega odnose.

Objašnjenje: Pristanak je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslove u određenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Pristanak je zapravo izjava volje lica kojom ono dopušta da se njegovi podaci obrađuju za tačno određene svrhe. Da bi bio validan, pristanak mora biti informisan, nedvosmislen i dobrovoljan, što znači da vlasnik podataka razume na šta pristaje i to čini jasnom potvrđnom radnjom, bez prinude. Takođe, pristanak se mora odnositi na konkretnu svrhu, bez uslovljavanja drugim uslugama, pri čemu promena svrhe zahteva novi pristanak. Konačno, pristanak mora biti dokumentovan da bi se mogao dokazati, dok se vlasniku podataka mora omogućiti lako i jednostavno povlačenje pristanka.

PROFILISANJE

Zakonska definicija: „Profilisanje“ je svaki oblik automatizovane obrade koji se koristi da bi se ocenilo određeno svojstvo ličnosti, posebno u cilju analize ili predviđanja radnog učinka fizičkog lica, njegovog ekonomskog položaja, zdravstvenog stanja, ličnih sklonosti, interesa, pouzdanoći, ponašanja, lokacije ili kretanja.

Objašnjenje: Profilisanje postoji kada se prikupljeni podaci dalje obrađuju, po pravilu automatizovano, da bi se utvrdilo koje su navike, sklonosti ili očekivano ponašanje neke osobe. Takve karakteristike lica se po pravilu prate na internetu, i na osnovu onlajn „ponašanja“ o određenim osobama se prave odgovarajući „profile“.

PROCENA UTICAJA NA ZAŠTITU PODATAKA

Dokument koji su obavezni da pripreme rukovaoci ukoliko vrše određene rizične obrade podataka o ličnosti, kako bi se unapred procenilo da li je određena obrada zakonita, odnosno da ne šteti na nezakonit način pravima i interesima lica čiji podaci bi trebalo da se obraduju. Zakon o zaštiti podataka o ličnosti propisuje minimum situacija kada je obavezno izvršiti ovu procenu, ali i Poverenik ima pravo da doneše odluku o dodatnim situacijama, što je i uradio [ovde](#).

PSEUDONIMIZACIJA

Zakonska definicija: „Pseudonimizacija“ je obrada na način koji onemogućava pripisivanje podataka o ličnosti određenom licu bez korišćenja dodatnih podataka, pod uslovom da se ovi dodatni podaci čuvaju posebno i da su preduzete tehničke, organizacione i kadrovske mere koje obezbeđuju da se podatak o ličnosti ne može pripisati određenom ili odredivom licu.

Objašnjenje: Pseudonimizacija je privremeno maskiranje podataka koji se potrebi mogu vratiti u izvorni oblik, obično uz pomoć šifrarnika ili originalnog dokumenta. Za razliku od pseudonimizacije, anonimizacija podrazumeva nepovratan prekid veza između podataka i identiteta osobe na koju se ti podaci odnose, tako da se podaci više nikako ne mogu vratiti u prvobitni oblik. Dok pseudonimizovani podaci još uvek predstavljaju podatak o ličnosti za onog ko ima ili lako može da nabavi „ključ“ za vraćanje podataka u originalni oblik, anonimizovani podaci po pravilu više nisu lični, jer se na osnovu njih ne može više utvrditi identitet lica.

RUKOVALAC

Zakonska definicija: „Rukovalac“ je fizičko ili pravno lice, odnosno organ vlasti koji samostalno ili zajedno sa drugima određuje svrhu i način obrade.

Objašnjenje: Rukovalac je ono pravno ili fizičko lice koje ima kontrolu nad obradom podataka, odnosno određuje „zašto“ i „kako“ se podaci prikupljaju i čuvaju, upravlja obradom podataka u svim segmentima: određuje vrstu, svrhu i način prikupljanja i obrade podataka, način i trajanje čuvanja, definiše prava osoba čiji se podaci obrađuju, kao i svoje i obaveze obrađivača.

ZAJEDNIČKI RUKOVAOCI

U nekim slučajevima moguće je da više od jednog entiteta vrši ulogu rukovaoca, odnosno više od jednog entiteta donosi odluke o svrsi i načinu na koji se ti podaci obrađuju. Tada će se oni smatrati zajedničkim rukovaocima, pa će imati obavezu da na transparentan način odrede odgovornost svakog od njih za poštovanje prava i obaveza predviđenih Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti, a posebno u pogledu ostvarivanja prava lica na koje se podaci odnose.

ZAKLJUČENJE I IZVRŠENJE UGOVORA

Zaključenje i izvršenje ugovora je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslove u odre-

đenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Ovaj osnov se koristi kada rukovalac mora da prikupi podatke od lica koje je zahtevalo zaključenje određenog ugovora, ili podatke koji su neophodni da se već zaključeni ugovor izvrši. To je najčešće pravni osnov za obradu podataka o ličnosti u poslovnim odnosima sa korisnicima, potrošačima, klijentima i slično.

ZAKONITOST, POŠTENJE I TRANSPARENTNOST

Zakonitost, poštenje i transparentnost čine jedno od osnovnih načela kojim moraju da se vode rukovaoci kada obrađuju podatke, a ono podrazumeva da se obrada mora vršiti u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti i svim drugim primenjivim zakonima, da lica moraju imati potpuna i jasna obaveštenja i objašnjenja u vezi sa obradom njihovih podataka, i da rukovaoci moraju imati fer i pošten odnos prema tim licima, odnosno da ih ne smeju dovoditi u zabludu.

ZAŠTITA ŽIVOTNO VAŽNIH INTERESA

Zaštita životno važnih interesa je jedan od ukupno šest pravnih osnova na koji rukovaoci mogu da se oslove u određenim situacijama da bi njihova obrada bila zakonita. Generalno govoreći, u pitanju su zapravo situacije života i smrti: na primer, obrada je neophodna za prevenciju i borbu protiv epidemija, ili u slučajevima humanitarnih kriznih situacija, u situacijama prirodnih katastrofa i katastrofa uzrokovanih ljudskim delovanjem.

